

คำเรียกญาติในภาษาคำเมือง

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ความหมายแก่นของคำเรียกญาติพื้นฐานในภาษาคำเมือง โดยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบ (Componential Analysis) แต่ก่อนที่จะนำเสนอผลการวิเคราะห์นี้ ผู้วิจัยจะขอกล่าวถึง การวิเคราะห์องค์ประกอบโดยทั่วไปเสียก่อน เพื่อเป็นแนวทางไปสู่การวิเคราะห์ผลงานของผู้วิจัยต่อไป

วิธีวิเคราะห์องค์ประกอบเป็นวิธีการวิเคราะห์ความหมาย ซึ่งเป็นองค์ประกอบของคำ โดยแจกเป็นอรรถลักษณะ (semantic feature) และคำๆหนึ่งจะต่างจากคำอื่นๆ ในหมวดเดียวกันด้วยกลุ่มของอรรถลักษณะ 1 ชุด เช่น เราอาจแสดงความแตกต่างกันของความหมายของ แม่ กับ พ่อ ได้ดังนี้

<u>แม่</u>	<u>พ่อ</u>
$\left[\begin{array}{c} \text{รุ่น}+1 \\ +\text{สายตรง} \\ -\text{ชาย} \end{array} \right]$	$\left[\begin{array}{c} \text{รุ่น}+1 \\ +\text{สายตรง} \\ +\text{ชาย} \end{array} \right]$

ชุดของอรรถลักษณะที่แสดงความหมายของ แม่ คือ ญาติที่อยู่ในรุ่นอายุสูงกว่าตัวเอง 1 รุ่น มีความสัมพันธ์กันทางสายเลือดโดยตรงและเป็นเพศหญิง ส่วนชุดของอรรถลักษณะ

ที่แสดงความหมายของ พ่อ เป็นชุดเดียวกับ แม่ แต่ต่างกันในเรื่องของอรรถลักษณะที่ แสดงความหมายว่าเป็นเพศชาย

วิธีวิเคราะห์องค์ประกอบได้มีผู้นำไปใช้วิเคราะห์ภาษาไทยในหัวข้อต่างๆ เช่น สุภา อังกูระวรรณ (2527) เรื่องการศึกษาความหมายแฝงของคำว่า "ผู้หญิง" จาก ความเปรียบในบทเพลงไทยสากล นฤมล จันทรสกุลวงศ์ (2528) เรื่อง ลักษณะนามใน ภาษาไทยโคราชที่บ้านบึงทับปร่างค์ ตำบลกระโทก อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา ผลงานของ อະรุณี รัตนกุล (2529) เรื่อง คำลักษณะนามในภาษาไทยถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ ขอนแก่น สระบุรี และสุราษฎร์ธานี แก้วใจ จันทรเจริญ (2533) จากผลงานเรื่อง คำ รินหูในภาษาไทย นอกจากนี้ยังมีผลงานของจิราภัสร์ ลิ้มปชาติ (2534) เรื่องโลกทัศน์ของ ชาวเขา 6 เผ่าในประเทศไทยที่สะท้อนจากลักษณะนามของคำนามเรียกเครือญาติในครัวเรือน และ ปิยวลี ยิ่งสวัสดิ์ (2534) จากเรื่องโลกทัศน์ของชาวเขา 6 เผ่า ในประเทศ ไทย ที่สะท้อนจากลักษณะนามของคำเรียกสิ่งมีชีวิต

ในเรื่องคำเรียกญาติ ก็มีผู้นำวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบไปใช้ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2529: 45) กล่าวว่า ถึงแม้การวิเคราะห์คำเรียกญาติจะทำได้หลายวิธี แต่การวิเคราะห์องค์ประกอบเป็นวิธีการที่นิยมใช้กันมากที่สุด องค์ประกอบ (component) หรือมิติ (dimension) จะเป็นส่วนที่แยกความแตกต่างของคำเรียกญาติ เช่น รุ่นอายุ (generation) แยก พ่อกับแม่ ให้ต่างจาก ลูก เพศ (sex) แยก พ่อ ให้ต่างจาก แม่ เป็นต้น

3.1 ความหมายแก่นของคำเรียกญาติพื้นฐานในภาษาคำเมือง

ความหมายแก่นของคำเรียกญาติได้จากการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษา ผู้วิจัยใช้ ความหมายเหล่านี้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบ ในการแสดงความหมายแก่นของคำเรียก ญาติแต่ละคำที่เก็บได้ ผู้วิจัยใช้อักษรย่อที่มาจากภาษาอังกฤษแทนการอธิบายเนื่องจากอักษร ย่อเหล่านี้ นิยมใช้กันทั่วไปในหมู่ผู้วิเคราะห์คำเรียกญาติในภาษาต่างๆ และยังสั้นกระชับรัด กว่าการพรรณนาความหมาย อักษรย่อที่ใช้เป็นหลัก ได้แก่ Fa = พ่อ, Mo = แม่, So = ลูกชาย, Da = ลูกสาว, Br = พี่/น้องผู้ชาย, Si = พี่/น้องผู้หญิง, o = อายุมากกว่า และ y = ออายุน้อยกว่า ในการอ่านความหมายต้องอ่านจากข้างหลังมาข้างหน้าเช่น MoFaFa = "พ่อของพ่อของแม่", DaDaDaSo = "ลูกชายของลูกสาวของลูกสาวของลูกสาว" เป็นต้น

ส่วน o และ y ซึ่งหมายถึงอายุมากกว่าและอายุน้อยกว่านั้นหมายถึงมากกว่าและน้อยกว่า "ตัวเอง" ซึ่งเป็นศูนย์กลางของการนับญาติ เช่น $Br(o)$ หมายถึง พี่ชายซึ่งก็คือคนที่อยู่รุ่นเดียวกับตัวเอง แต่อายุมากกว่า $Br(y)$ หมายถึง น้องชาย (ของตัวเอง) o และ y ยังอาจหมายถึง อายุมากกว่าหรือน้อยกว่าญาติของตัวเอง ซึ่งอยู่ในรุ่นอายุเดียวกัน เช่น $FaBr(o)$ หมายถึง พี่ชายของพ่อ ส่วน $FaBr(y)$ หมายถึงน้องชายของพ่อ ทั้ง $FaBr(o)$ และ $FaBr(y)$ เป็นคนในรุ่นเดียวกัน

ต่อไปนี้เป็นคำเรียกญาติพื้นฐานในภาษาคำเมือง 4 จังหวัด พร้อมทั้งความหมายของแต่ละคำ เนื่องจากคำเรียกญาติบางคำมีความหมายมากเกินไป ในที่นี้จะแสดงที่สำคัญ ความหมายอื่นจะแสดงในภาคผนวก ซึ่งจะแสดงที่เทียบกันแต่ละถิ่นพร้อมความหมายละเอียด

คำเรียกญาติพื้นฐานในภาษาคำเมือง จังหวัดเชียงใหม่^๓

<u>po:3</u>	Fa
<u>mE:3</u>	Mo
<u>lung1</u>	FaBr(o) MoBr(o)
<u>a:w4</u>	FaBr(y)
<u>pa:3</u>	FaSi(o) MoSi(o)
<u>a:4</u>	FaSi(y)
<u>na:4</u>	MoBr(y) MoSi(y)
<u>pO:3u:j4</u>	FaFa MoFa FaFaBr(o) FaFaBr(y) FaMoBr(o) FaMoBr(y) MoFaBr(o) MoFaBr(y) etc
<u>mE:3u:j4</u>	FaMo MoMo FaFaSi(o) FaFaSi(y) FaMoSi(o) FaMoSi(y) MoFaSi(o) MoFaSi(y) etc
<u>mO:n2</u>	FaFaFa FaFaMo FaMoFa FaMoMo FaFaFaBr(o) FaFaFaSi(o) FaFaFaFa MoMoMoMo etc
<u>a:j3</u>	Br(o)
<u>nO:ng4</u>	Br(y) Si(y)
<u>pi:3</u>	Si(o)
<u>lu:k3</u>	So Da
<u>la:n5</u>	SoSo SoDa DaSo DaDa Br(o)So Br(o)Da Si(o)So Si(o)Da etc
<u>le:n5</u>	SoSoSo SoSoDa DaSoSo DaSoDa

^๓ วรรณยุกต์ในภาษาคำเมืองจังหวัดเชียงใหม่มีดังต่อไปนี้ ๒ (กลาง)=1, ๒ (ต่ำตก)=2, ๓ (สูงตก)=3, ๔ (สูงระดับ)=4 และ ๕ (ต่ำขึ้น)=5

BrSoSo BrSoDa SiSoSo SiSoDa etc
li:3 SoSoSoSo DaSoSoSo SoDaDaDa DaDaDaDa
 BrSoSoSo SiSoSoSo BrSoDaDa SiSoDaDa etc

(ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในภาคผนวก)

คำเรียกญาติพื้นฐานในภาษาคำเมือง จังหวัดเชียงใหม่⁴

p0:2 Fa
mE:2 Mo
lung4 FaBr(o) MoBr(o)
na:2 FaBr(y) FaSi(y) MoBr(y) MoSi(y)
pa:3 FaSi(o) MoSi(o)
p0:2u:j2 FaFa MoFa FaFaBr(o) FaFaBr(y)
 FaMoBr(o) FaMoBr(y) MoFaBr(o) MoFaBr(y) etc
mE:2u:j2 FaMo MoMo FaFaSi(o) FaFaSi(y)
 FaMoSo(o) FaMoSi(y) MoFaSi(o) MoFaSi(y) etc
m0:n1 FaFaFa FaFaMo FaMoFa FaMoMo
 FaFaFaBr(o) FaFaFaSi(o) FaFaFaFa MoMoMoMo etc
a:j3 Br(o)
n0:ng2 Br(y) Si(y)
pi:3 Si(o)

⁴ วรรณยุกต์ในภาษาคำเมืองจังหวัดเชียงใหม่มีดังต่อไปนี้ ๒ (ต่ำตก)=1, ๒ (สูงตก)=2, ๓ (สูงขึ้น)=3, ๓ (สูงระดับ)=4 และ ๕ (ต่ำขึ้น)=5

<u>lu:k2</u>	So Da
<u>la:n5</u>	SoSo SoDa DaSo DaDa Br(o)So Br(o)Da Si(o)So Si(o)Da etc
<u>le:n5</u>	SoSoSo SoSoDa SoDaSo SoDaDa BrSoSo BrSoDa SiSoSo SiSoDa etc
<u>lo:n5</u>	SoSoSoSo DaSoSoSo SoDaDaDa DaDaDaDa BrSoSoSo SiSoSoSo BrSoSoDa SiSoSoDa etc

(ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในภาคผนวก)

คำเรียกญาติพื้นฐานในภาษาคำเมือง จังหวัดลำพูน⁵

<u>p0:3</u>	Fa
<u>mE:3</u>	Mo
<u>lung4</u>	FaBr(o) MoBr(o)
<u>a:w4</u>	FaBr(y)
<u>pa:3</u>	FaSi(o) MoSi(o)
<u>a:1</u>	FaSi(y)
<u>na:4</u>	MoBr(y) MoSi(y)
<u>p0:3u:j4</u>	FaFa MoFa FaFaBr(o) FaFaBr(y) FaMoBr(o) FaMoBr(y) MoFaBr(o) MoFaBr(y) etc
<u>mE:3u:j4</u>	FaMo MoMo FaFaSi(o) FaFaSi(y)

⁵ วรรณยุกต์ในภาษาคำเมืองจังหวัดลำพูนมีดังต่อไปนี้ † (กลาง)=1, ‡ (ต่ำตก)=2, § (สูงตก)=3, ¶ (สูงขึ้น)=4 และ ∇ (ต่ำขึ้น)=5

FaMoSi(o) FaMoSi(y) MoFaSi(o) MoFaSi(y) etc
pO:3mO:n2 FaFaFa FaMoFa MoMoFa MoFaFa FaFaFaBr(o)
 FaFaMoBr(o) FaMoFaBr(o) FaMoMoBr(o) etc
mE:3mO:n2 FaFaMo FaMoMo MoMoMo MoFaMo FaFaFaSi(o)
 FaFaMoSi(o) FaMoFaSi(o) FaMoMoSi(o) etc
a:j3 Br(o)
nO:ng4 Br(y) Si(y)
pi:3 Si(o)
lu:k3 So Da
la:n5 SoSo SoDa DaSo DaDa
 Br(o)So Br(o)Da Si(o)So Si(o)Da etc
le:n5 SoSoSo SoSoDa SoDaSo SoDaDa
 BrSoSo BrSoDa SiSoSo SiSoDa etc
lo:n5 SoSoSoSo DaSoSoSo SoDaDaDa DaDaDaDa
 BrSoSoSo SiSoSoSo SiSoDaDa BrSoDaDa etc

(ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในภาคผนวก)

คำเรียกญาติพื้นฐานในภาษาคำเมือง จังหวัดลำปาง^๕

pO:2 Fa

mE:2 Mo

^๕ วรรณยุกต์ในภาษาคำเมืองจังหวัดลำปางมีดังต่อไปนี้ ๒ (ต่ำตก)=1, ๓ (ต่ำตกร)
 (สูงตก)=2, ๔ (สูงขึ้น)=3, ๕ (สูงระดับ)=4 และ ๖ (ต่ำขึ้น)=5

<u>lung3</u>	FaBr(o) MoBr(o)
<u>a:w4</u>	FaBr(y) MoBr(y)
<u>pa:2</u>	FaSi(o) MoSi(o)
<u>a:4</u>	FaSi(y) MoSi(y)
<u>p0:2luang5</u>	FaFa MoFa FaFaBr(o) FaFaBr(y) FaMoBr(o) MoFaBr(o) MoMoBr(o) FaMoBr(y) etc
<u>mE:2luang5</u>	FaMo MoMo FaFaSi(o) FaFaSi(y) FaMoSi(o) MoFaSi(o) MoMoSi(o) FaMoSi(y) etc
<u>p0:2m0:n1</u>	FaFaFa FaMoFa MoMoFa MoFaFa FaFaFaBr(o) FaFaFaBr(y) FaFaFaFa MoMoMoMo etc
<u>mE:2m0:n1</u>	FaFaMo FaMoMo MoMoMo MoFaMo FaFaFaSi(o) FaFaFaSi(y) FaFaMoSi(o) FaFaMoSi(y) etc
<u>pi:2ba:w1</u>	Br(o)
<u>n0:ng2ba:w1</u>	Br(y)
<u>pi:2sa:w5</u>	Si(o)
<u>n0:ng2sa:w5</u>	Si(y)
<u>lu:k2</u>	So Da
<u>la:n5</u>	SoSo SoDa DaSo DaDa Br(o)So Br(o)Da Si(o)So Si(o)Da etc
<u>le:n5</u>	SoSoSo SoSoDa SoDaSo SoDaDa BrSoSo BrSoDa SiSoSo SiSoDa etc
<u>l0:n5</u>	SoSoSoSo DaSoSoSo SoDaDaDa DaDaDaDa BrSoSoSo SiSoSoSo BrSoDaDa SiSoDaDa etc

(ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในภาคผนวก)

3.2 มิติแห่งความแตกต่างและอรรถลักษณะที่ระบุความแตกต่างของคำเรียกญาติทั้งหมดในภาษาคำเมืองทั้ง 4 ถิ่น

หลังจากการศึกษาความหมายแก่นของคำเรียกญาติพื้นฐานของแต่ละคำ ในแต่ละจุดแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการขั้นตอนต่อไปในการวิเคราะห์โดยนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้มากำหนดมิติแห่งความแตกต่าง (dimension of contrast) ของคำเรียกญาติทั้งหมด โดยการเทียบความหมายของคำแต่ละคำกับคำอื่นๆ ผู้วิจัยพบว่าคำเรียกญาติทั้งหมดในภาษาคำเมืองที่ศึกษา สามารถแยกให้แตกต่างกันได้โดยมิติแห่งความแตกต่าง 5 มิติ และแต่ละมิติประกอบด้วยอรรถลักษณะที่สามารถใช้ในการแสดงความหมายของแต่ละคำ ในรูปขององค์ประกอบ ซึ่งอรรถลักษณะที่ผู้วิจัยกำหนดให้เป็นแบบทวิลักษณ์ (binary) ซึ่งเป็นที่นิยมกล่าวคือ ความหมายหนึ่งเป็น + ความหมายตรงกันข้ามเป็น -

เนื่องจากงานวิจัยเรื่องคำเรียกญาติในภาษาคำเมือง: การวิเคราะห์ทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ของผู้วิจัยนี้ มีแนวทางการวิเคราะห์เป็นไปในลักษณะเดียวกันกับงานวิจัยเรื่อง ลักษณะสำคัญบางประการในวัฒนธรรมไทยที่แสดงโดยคำเรียกญาติของ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2533) ดังนั้นการระบุอรรถลักษณะในแต่ละมิติดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจะใช้เกณฑ์เดียวกันกับงานวิจัยดังกล่าว

มิติแห่งความแตกต่างทั้ง 5 มิติ และอรรถลักษณะที่ระบุความแตกต่างของคำเรียกญาติทั้งหมดที่ผู้วิจัยศึกษามีดังนี้

1. รุ่นอายุ (generation) เรียกอ้อว่า "รุ่น" หมายถึงคร่าวสมัยแห่งวัยของคนที่กำหนดขึ้นเป็นระยะๆ เช่น รุ่นเด็ก เป็นต้น

รุ่น 0 หมายถึงตัวเอง (ego)

รุ่น+1 หมายถึงสูงกว่าตัวเอง 1 รุ่น

รุ่น+2 หมายถึงสูงกว่าตัวเอง 2 รุ่น

รุ่น+3 หมายถึงสูงกว่าตัวเอง 3 รุ่น

รุ่น-1 หมายถึงต่ำกว่าตัวเอง 1 รุ่น

รุ่น-2 หมายถึงต่ำกว่าตัวเอง 2 รุ่น

รุ่น-3 หมายถึงต่ำกว่าตัวเอง 3 รุ่น

รุ่น-4 หมายถึงต่ำกว่าตัวเอง 4 รุ่น

2. สายเลือด (lineality) หมายถึง การสืบสายเดียวกันหรือมีบรรพบุรุษ

ร่วมกัน จะสังเกตได้ว่า ภาษาไทย จำแนกความแตกต่างระหว่างสายเลือดโดยตรง และ ไม่ใช่สายเลือดโดยตรงเท่านั้น ซึ่งต่างจากภาษาอังกฤษ คำเรียกญาติในภาษาอังกฤษ จะแตกต่างกันตามสายเลือด 3 แบบคือ สายตรง สายข้าง สายนอก สายตรงคือ ความสัมพันธ์ของผู้ที่สืบสายโดยตรง เช่น grandfather กับ father father กับ son son กับ grandson เป็นต้น สายข้างคือ การมีบิดามารดาาร่วมกัน เช่น ตัวเอง กับ พี่/น้องเรา เป็นต้น ส่วนสายนอกหมายถึง ญาติที่อยู่ห่างไกลออกไปกว่าสายข้าง ในภาษาอังกฤษเรียกญาติสายนี้ว่า "cousin"

ในภาษาไทยสายเลือดแยกออกเป็น (+สายตรง) กับ (-สายตรง) เท่านั้น

3. อายุ (age) หมายถึงช่วงเวลานับตั้งแต่เกิดหรือมีมาจนถึงเวลาที่กล่าวถึง อรรถลักษณะในมิตินี้แบ่งเป็น (+อายุ) และ (-อายุ) หมายถึงแก่กว่าและอ่อนกว่าตามลำดับ

4. เพศ (sex) หมายถึงรูปที่แสดงให้รู้ว่าหญิงหรือชาย แบ่งออกเป็น(+ชาย) และ (-ชาย) หมายถึงผู้ชายและผู้หญิงตามลำดับ

5. ฝ่ายพ่อ/แม่ (parental link) หมายถึงข้าง, พวก, ส่วน พ่อหรือแม่ แบ่งออกเป็น (+พ่อ) และ (-พ่อ) หมายถึง เป็นฝ่ายพ่อและฝ่ายแม่ตามลำดับ

3.3 ความหมายของคำเรียกญาติแสดงโดยอรรถลักษณะในรูปองค์ประกอบ

การแสดงความหมายของคำเรียกญาติในรูปองค์ประกอบโดยใช้อรรถลักษณะ เป็นวิธีแสดงความหมายที่เป็นที่เชื่อว่า จะทำให้เห็นความแตกต่างระหว่างคำชัดเจนมากกว่า การพรรณนาด้วยถ้อยคำ นอกจากนั้นยังทำให้ความหมายของแต่ละคำปรากฏเด่นชัด เช่น ถ้าเป็นคำที่มี 2 ความหมาย องค์ประกอบก็จะชี้ให้เห็นชัดเจน ในการแสดงความหมาย ด้วยวิธีดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยไม่แสดงลักษณะที่ไม่จำเป็นหรือส่วนเกิน (redundant) เช่น คำว่า $m0:n3$ ในภาษาไทยใหม่ไม่จำเป็นต้องระบุอรรถลักษณะในมิติอื่นๆ นอกจากรุ่นอายุ เพราะ คำว่า $m0:n3$ ในภาษาไทยใหม่ หมายถึง ญาติในรุ่น +3 และ รุ่น +4 ไม่จำกัดเพศ, อายุ, ฝ่ายพ่อ/แม่ และสายเลือด ตัวอย่างเช่น

/m0:n3/

$$\left[\begin{array}{c} \text{รุ่น+3} \end{array} \right] \left[\begin{array}{c} \text{รุ่น+4} \end{array} \right]$$

ความหมายของคำเรียกญาติในภาษาคำเมืองจังหวัดเชียงใหม่

/p0:3/

$$\begin{bmatrix} \text{รุ่น+1} \\ +\text{สายตรง} \\ +\text{ชาย} \end{bmatrix}$$

/mE:3/

$$\begin{bmatrix} \text{รุ่น+1} \\ +\text{สายตรง} \\ -\text{ชาย} \end{bmatrix}$$

/p0:3u:j4/

$$\begin{bmatrix} \text{รุ่น+2} \\ +\text{ชาย} \end{bmatrix}$$

/mE:3u:j4/

$$\begin{bmatrix} \text{รุ่น+2} \\ -\text{ชาย} \end{bmatrix}$$

/m0:n2/

$$\begin{bmatrix} \text{รุ่น+3} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} \text{รุ่น-3} \end{bmatrix}$$

/a:j3/

$$\begin{bmatrix} \text{รุ่น0} \\ -\text{สายตรง} \\ +\text{อายุ} \\ +\text{ชาย} \end{bmatrix}$$

/pi:3/

$$\begin{bmatrix} \text{รุ่น0} \\ -\text{สายตรง} \\ +\text{อายุ} \\ -\text{ชาย} \end{bmatrix}$$

/n0:ng4/

$$\begin{bmatrix} \text{รุ่น0} \\ -\text{สายตรง} \\ -\text{อายุ} \end{bmatrix}$$

/lung1/

$$\begin{bmatrix} \text{รุ่น+1} \\ -\text{สายตรง} \\ +\text{ชาย} \\ +\text{อายุ} \end{bmatrix}$$
/pa:3/

$$\begin{bmatrix} \text{รุ่น+1} \\ -\text{สายตรง} \\ -\text{ชาย} \\ +\text{อายุ} \end{bmatrix}$$
/a:w4/

$$\begin{bmatrix} \text{รุ่น+1} \\ -\text{สายตรง} \\ +\text{พ่อ} \\ -\text{อายุ} \\ +\text{ชาย} \end{bmatrix}$$
/a:4/

$$\begin{bmatrix} \text{รุ่น+1} \\ -\text{สายตรง} \\ +\text{พ่อ} \\ -\text{อายุ} \\ -\text{ชาย} \end{bmatrix}$$
/na:4/

$$\begin{bmatrix} \text{รุ่น+1} \\ -\text{สายตรง} \\ -\text{พ่อ} \\ -\text{อายุ} \end{bmatrix}$$
/lu:k3/

$$\begin{bmatrix} \text{รุ่น-1} \\ +\text{สายตรง} \end{bmatrix}$$
/la:n5/

$$\begin{bmatrix} \text{รุ่น-2} \\ +\text{สายตรง} \end{bmatrix}$$

$$\begin{bmatrix} \text{รุ่น-1} \\ -\text{สายตรง} \end{bmatrix}$$
/le:n5/

$$\begin{bmatrix} \text{รุ่น-3} \\ +\text{สายตรง} \end{bmatrix}$$

$$\begin{bmatrix} \text{รุ่น-2} \\ -\text{สายตรง} \end{bmatrix}$$
/li:3/

$$\begin{bmatrix} \text{รุ่น-4} \\ \text{รุ่น-3} \\ -\text{สายตรง} \end{bmatrix}$$

ความหมายของคำเรียกญาติในภาษาคำเมืองจังหวัดเชียงราย

/p0:2/

$$\begin{bmatrix} \text{รุ่น+1} \\ +\text{สายตรง} \\ +\text{ชาย} \end{bmatrix}$$
/mE:2/

$$\begin{bmatrix} \text{รุ่น+1} \\ +\text{สายตรง} \\ -\text{ชาย} \end{bmatrix}$$

/p0:2u:j2/

$$\begin{bmatrix} \text{รุ่น+2} \\ +ชาย \end{bmatrix}$$

/mE:2u:j2/

$$\begin{bmatrix} \text{รุ่น+2} \\ -ชาย \end{bmatrix}$$

/m0:n1/

$$\begin{bmatrix} \text{รุ่น+3} \end{bmatrix} \quad \begin{bmatrix} \text{รุ่น+4} \end{bmatrix}$$

/a:j3/

$$\begin{bmatrix} \text{รุ่น0} \\ -สายตรง \\ +อายุ \\ +ชาย \end{bmatrix}$$

/pi:2/

$$\begin{bmatrix} \text{รุ่น0} \\ -สายตรง \\ +อายุ \\ -ชาย \end{bmatrix}$$

/n0:ng2/

$$\begin{bmatrix} \text{รุ่น0} \\ -สายตรง \\ -อายุ \end{bmatrix}$$

/lung4/

$$\begin{bmatrix} \text{รุ่น+1} \\ -สายตรง \\ +ชาย \\ +อายุ \end{bmatrix}$$

/pa:3/

$$\begin{bmatrix} \text{รุ่น+1} \\ -สายตรง \\ -ชาย \\ +อายุ \end{bmatrix}$$

/na:2/

$$\begin{bmatrix} \text{รุ่น+1} \\ -สายตรง \\ -อายุ \end{bmatrix}$$

/lu:k2/

$$\begin{bmatrix} \text{รุ่น-1} \\ +สายตรง \end{bmatrix}$$

/la:n5/

$$\begin{bmatrix} \text{รุ่น-2} \\ +สายตรง \end{bmatrix}$$

$$\begin{bmatrix} \text{รุ่น-1} \\ -สายตรง \end{bmatrix}$$

/le:n5/

$$\begin{bmatrix} \text{รุ่น-3} \\ +สายตรง \end{bmatrix}$$

$$\begin{bmatrix} \text{รุ่น-2} \\ -สายตรง \end{bmatrix}$$

/lo:n5/

$$\begin{bmatrix} \text{รุ่น-4} \\ \text{รุ่น-3} \\ \text{-สายตรง} \end{bmatrix}$$

ความหมายของคำเรียกญาติในภาษาคำเมืองจังหวัดลำพูน

/p0:3/

$$\begin{bmatrix} \text{รุ่น+1} \\ \text{+สายตรง} \\ \text{+ชาย} \end{bmatrix}$$

/mE:3/

$$\begin{bmatrix} \text{รุ่น+1} \\ \text{+สายตรง} \\ \text{-ชาย} \end{bmatrix}$$

/p0:3u:j4/

$$\begin{bmatrix} \text{รุ่น+2} \\ \text{+ชาย} \end{bmatrix}$$

/mE:3u:j4/

$$\begin{bmatrix} \text{รุ่น+2} \\ \text{-ชาย} \end{bmatrix}$$

/p0:3m0:n2/

$$\begin{bmatrix} \text{รุ่น+3} \\ \text{+ชาย} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} \text{รุ่น+4} \\ \text{+ชาย} \end{bmatrix}$$

/mE:3m0:n2/

$$\begin{bmatrix} \text{รุ่น+3} \\ \text{-ชาย} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} \text{รุ่น+4} \\ \text{-ชาย} \end{bmatrix}$$

/a:j3/

$$\begin{bmatrix} \text{รุ่น0} \\ \text{-สายตรง} \\ \text{+อายุ} \\ \text{+ชาย} \end{bmatrix}$$

/pi:3/

$$\begin{bmatrix} \text{รุ่น0} \\ \text{-สายตรง} \\ \text{+อายุ} \\ \text{-ชาย} \end{bmatrix}$$

/n0:ng4/

$$\begin{bmatrix} \text{รุ่น0} \\ \text{-สายตรง} \\ \text{-อายุ} \end{bmatrix}$$

<u>/lung4/</u>	<u>/pa:3/</u>	<u>/a:w4/</u>	<u>/a:1/</u>	<u>/na:4/</u>
$\begin{array}{c} \text{รุ่น+1} \\ -\text{สายตรง} \\ +\text{ชาย} \\ +\text{อายุ} \end{array}$	$\begin{array}{c} \text{รุ่น+1} \\ -\text{สายตรง} \\ -\text{ชาย} \\ +\text{อายุ} \end{array}$	$\begin{array}{c} \text{รุ่น+1} \\ -\text{สายตรง} \\ +\text{พ่อ} \\ +\text{ชาย} \\ -\text{อายุ} \end{array}$	$\begin{array}{c} \text{รุ่น+1} \\ -\text{สายตรง} \\ +\text{พ่อ} \\ -\text{ชาย} \\ -\text{อายุ} \end{array}$	$\begin{array}{c} \text{รุ่น+1} \\ -\text{สายตรง} \\ -\text{พ่อ} \\ -\text{อายุ} \end{array}$

<u>/lu:k3/</u>	<u>/la:n5/</u>	<u>/le:n5/</u>
$\begin{array}{c} \text{รุ่น-1} \\ +\text{สายตรง} \end{array}$	$\begin{array}{c} \text{รุ่น-2} \\ +\text{สายตรง} \end{array}$	$\begin{array}{c} \text{รุ่น-1} \\ -\text{สายตรง} \end{array}$
		$\begin{array}{c} \text{รุ่น-3} \\ +\text{สายตรง} \end{array}$
		$\begin{array}{c} \text{รุ่น-2} \\ -\text{สายตรง} \end{array}$

/lo:n5/

$\begin{array}{c} \text{รุ่น-4} \end{array}$	$\begin{array}{c} \text{รุ่น-3} \\ -\text{สายตรง} \end{array}$
--	--

ความหมายของคำเรียกญาติในภาษาคำเมืองจังหวัดลำปาง

<u>/p0:2/</u>	<u>/mE:2/</u>
$\begin{array}{c} \text{รุ่น+1} \\ +\text{สายตรง} \\ +\text{ชาย} \end{array}$	$\begin{array}{c} \text{รุ่น+1} \\ +\text{สายตรง} \\ -\text{ชาย} \end{array}$

/p0:2Luang5/

$$\begin{bmatrix} \text{รຸ່ນ+2} \\ \text{+ชาย} \end{bmatrix}$$

/mE:2luang5/

$$\begin{bmatrix} \text{รຸ່ນ+2} \\ \text{-ชาย} \end{bmatrix}$$

/p0:2m0:n1/

$$\begin{bmatrix} \text{รຸ່ນ+3} \\ \text{+ชาย} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} \text{รຸ່ນ+4} \\ \text{+ชาย} \end{bmatrix}$$

/mE:2m0:n1/

$$\begin{bmatrix} \text{รຸ່ນ+3} \\ \text{-ชาย} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} \text{รຸ່ນ+4} \\ \text{-ชาย} \end{bmatrix}$$

/pi:2ba:w1/

$$\begin{bmatrix} \text{รຸ່ນ0} \\ \text{-สายตรง} \\ \text{+อายุ} \\ \text{+ชาย} \end{bmatrix}$$

/pi:2sa:w5/

$$\begin{bmatrix} \text{รຸ່ນ0} \\ \text{-สายตรง} \\ \text{+อายุ} \\ \text{-ชาย} \end{bmatrix}$$

/n0:ng2ba:w1/

$$\begin{bmatrix} \text{รຸ່ນ0} \\ \text{-สายตรง} \\ \text{-อายุ} \\ \text{+ชาย} \end{bmatrix}$$

/n0:ng2sa:w5/

$$\begin{bmatrix} \text{รຸ່ນ0} \\ \text{-สายตรง} \\ \text{-อายุ} \\ \text{-ชาย} \end{bmatrix}$$

/lung3/

$$\begin{bmatrix} \text{รຸ່ນ+1} \\ \text{-สายตรง} \\ \text{+ชาย} \\ \text{+อายุ} \end{bmatrix}$$

/pa:2/

$$\begin{bmatrix} \text{รຸ່ນ+1} \\ \text{-สายตรง} \\ \text{-ชาย} \\ \text{-อายุ} \end{bmatrix}$$

/a:w4/

$$\begin{bmatrix} \text{รຸ່ນ+1} \\ \text{-สายตรง} \\ \text{+ชาย} \\ \text{+อายุ} \end{bmatrix}$$

/a:4/

$$\begin{bmatrix} \text{รຸ່ນ+1} \\ \text{-สายตรง} \\ \text{-ชาย} \\ \text{-อายุ} \end{bmatrix}$$

/lu:k2/

$$\begin{bmatrix} \text{รຸ່ນ-1} \\ \text{+สายตรง} \end{bmatrix}$$

/la:n5/

$$\begin{bmatrix} \text{รຸ່ນ-2} \\ \text{+สายตรง} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} \text{รຸ່ນ-1} \\ \text{-สายตรง} \end{bmatrix}$$

/le:n5/

$$\begin{bmatrix} \text{รຸ່ນ-3} \\ \text{+สายตรง} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} \text{รຸ່ນ-2} \\ \text{-สายตรง} \end{bmatrix}$$

/lon5/

$$\begin{bmatrix} \text{รุ่น+4} \\ \text{รุ่น-3} \\ \text{-สายตรง} \end{bmatrix}$$

จากความหมายของคำเรียกญาติพื้นฐานในภาษาคำเมืองแต่ละคำในแต่ละจุดเก็บข้อมูล ซึ่งแสดงโดยอรรถลักษณะดังกล่าวข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่า คำเรียกญาติแต่ละคำจะมีจำนวนองค์ประกอบทางความหมายแตกต่างกันออกไป เช่น ในภาษาเชียงใหม่ คำว่า $m0:n2$ ใช้อรรถลักษณะเพียงมิติเดียวเท่านั้นคือรุ่นอายุ ก็สามารถแยกคำนี้ออกจากคำอื่นได้ ไม่จำเป็นต้องระบุอรรถลักษณะในมิติอื่นลงไป ส่วนคำว่า $p0:3$ กับ $mE:3$ นอกจากอรรถลักษณะที่ระบุถึงรุ่นอายุแล้ว ยังจำเป็นต้องระบุอรรถลักษณะทางสายเลือดด้วยเพื่อให้เห็นความแตกต่างกับคำว่า $lung1$ กับ $pa:3$ เป็นต้น และเพื่อให้เห็นความแตกต่างระหว่าง $p0:3$ กับ $mE:3$ เองแล้ว ก็จะต้องระบุอรรถลักษณะที่แสดงถึงเพศด้วยเป็นต้น

ส่วนการระบุอรรถลักษณะคำเรียกญาติในภาษาคำเมืองอื่นๆก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน และเพื่อให้เห็นความชัดเจนยิ่งขึ้น ต่อไปผู้วิจัยจะนำเสนอคำเรียกญาติพื้นฐานในภาษาคำเมืองที่วิเคราะห์องค์ประกอบของความหมายแล้วดังกล่าว โดยใช้ตารางแสดงความหมายของคำเรียกญาติในแต่ละจุดเก็บข้อมูล ซึ่งคำแต่ละคำในตารางได้มาจากการวิเคราะห์องค์ประกอบของความหมายโดยการระบุอรรถลักษณะ มิติของความแตกต่างที่กล่าวไว้ข้างต้น ปรากฏเป็นมิติของตาราง ซึ่งแสดงโดยคำที่ขีดเส้นใต้ ได้แก่ รุ่น ฝ่าย อายุ สายเลือด และ เพศ ส่วนคำเรียกญาติที่วิเคราะห์ไว้แล้ว จะนำมาใส่ในตารางให้ถูช่องตามความหมายที่ระบุโดยอรรถลักษณะ

การอ่านตารางจะดูจากตัวเองเป็นหลัก เช่นในภาษาเชียงใหม่ คำว่า " $p0:3$ " จะหมายถึงบุคคลที่อยู่ถัดจากตัวเองขึ้นไป 1 รุ่น เป็นเพศชาย และเป็นญาติสายตรงของตัวเอง คำว่า " $lu:k3$ " หมายถึงบุคคลที่อยู่ถัดจากตัวเองลงมา 1 รุ่น ทั้งเพศชายและเพศหญิง เป็นญาติสายตรงของตัวเอง คำว่า " $lung1$ " หมายถึงบุคคลที่อยู่ถัดจากตัวเองขึ้นไป 1 รุ่น เป็นเพศชาย เป็นญาติสายข้างของตัวเอง และเป็นญาติทั้งฝ่ายพ่อ และฝ่ายแม่ และมีอายุมากกว่า พ่อ และ แม่

ตารางที่ 2 แสดงความหมายของคำเรียกญาติในภาษาคำเมืองจังหวัดเชียงใหม่

รุ่น	ฝ่าย (พ่อ/แม่)	อายุ	สายเลือด			
			+ สายตรง		-สายตรง	
			เพศ		เพศ	
			+ชาย	-ชาย	+ชาย	-ชาย
+4			m0:n2			
+3			m0:n2			
+2			p0:3u:j4	mE:3u:j4	p0:3u:j4	mE:3u:j4
+1	+พ่อ	+อายุ	p0:3	mE:3	lung1	pa:3
		-อายุ			a:w4	a:4
	-พ่อ	+อายุ			lung1	pa:3
		-อายุ			na:4	
0		+อายุ	ตัวเอง	a:j3	pi:3	
		-อายุ		n0:ng4		
-1			lu:k3		la:n5	
-2			la:n5		le:n5	
-3			le:n5		li:3	
-4			li:3			

ตารางที่ 3 แสดงความหมายของคำเรียกญาติในภาษาคำเมืองจังหวัดเชียงราย

รุ่น	อายุ	สายเลือด			
		+สายตรง		-สายตรง	
		เพศ		เพศ	
		+ชาย	-ชาย	+ชาย	-ชาย
+4		m0:n1			
+3		m0:n1			
+2		p0:2u:j2	mE:2u:j2	p0:2u:j2	mE:2u:j2
+1	+อายุ	p0:2	mE:2	lung4	pa:3
	-อายุ			na:2	
0	+อายุ	ตัวเอง		a:j3	pi:2
	-อายุ			n0:ng2	
-1		lu:k2		la:n5	
-2		la:n5		le:n5	
-3		le:n5		lo:n5	
-4		lo:n5			

ตารางที่ 4 แสดงความหมายของคำเรียกญาติในภาษาคำเมืองจังหวัดลำพูน

รุ่น	ฝ่าย (พ่อ/แม่)	อายุ	สายเลือด			
			+สายตรง		-สายตรง	
			เพศ		เพศ	
			+ชาย	-ชาย	+ชาย	-ชาย
+4			p0:3m0:n2	mE:3m0:n2	p0:3m0:n2	mE:3m0:n2
+3			p0:3m0:n2	mE:3m0:n2	p0:3m0:n2	mE:3m0:n2
+2			p0:3u:j4	mE:3u:j4	p0:3u:j4	mE:3u:j4
+1	+พ่อ	+อายุ	p0:3	mE:3	lung4	pa:3
		-อายุ			a:w4	a:1
	-พ่อ	+อายุ			lung4	pa:3
		-อายุ			na:4	
0	+อายุ	ตัวเอง			a:j3	pi:3
	-อายุ				n0:ng4	
-1			lu:k3		la:n5	
-2			la:n5		le:n5	
-3			le:n5		l0:n5	
-4			l0:n5			

ตารางที่ 5 แสดงความหมายของคำเรียกญาติในภาษาคำเมืองจังหวัดลำปาง

รุ่น	อายุ	สายเลือด			
		+สายตรง		-สายตรง	
		เพศ		เพศ	
		+ชาย	-ชาย	+ชาย	-ชาย
+4		p0:2m0:n1	mE:2m0:n1	p0:2m0:n1	mE:2m0:n1
+3		p0:2m0:n1	mE:2m0:n1	p0:2m0:n1	mE:2m0:n1
+2		p0:2luang5	mE:2luang5	p0:2luang5	mE:2luang5
+1	+อายุ	p0:2	mE:2	lung3	pa:2
	-อายุ			a:w4	a:4
0	+อายุ	ตัวเอง		pi:2ba:w1	pi:2sa:w5
	-อายุ			n0:ng2ba:w1	n0:ng2sa:w5
-1		lu:k2		la:n5	
-2		la:n5		le:n5	
-3		le:n5		lo:n5	
-4				lo:n5	

จากตารางแสดงความหมายของคำเรียกญาติในภาษาคำเมืองทั้ง 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดลำพูน และจังหวัดลำปาง พอจะสรุปได้ดังนี้

คำเรียกญาติพื้นฐานในภาษาคำเมืองจังหวัดเชียงใหม่ มีทั้งสิ้น 17 คำ ได้แก่
 p0:3 mE:3 lung1 pa:3 a:w4 a:4 na:4 p0:3u:j4 mE:3u:j4
 m0:n2 a:j3 pi:3 n0:ng4 lu:k3 la:n5 le:n5 และ li:3

(ดูความหมายในภาคผนวก) ซึ่งคำเรียกญาติแต่ละคำต่างกันด้วยมิติแห่งความแตกต่าง 5 ประการ ได้แก่ รุ่นอายุ สายเลือด อายุ เพศ และฝ่ายพ่อ/แม่

ส่วนคำเรียกญาติพื้นฐานในภาษาคำเมืองจังหวัดเชียงราย มีทั้งสิ้น 15 คำ ได้แก่
 p0:2 mE:2 lung4 pa:3 na:2 p0:2u:j2 mE:2u:j2 m0:n1 a:j3
 pi:2 n0:ng2 lu:k2 la:n5 le:n5 และ lo:n5 (ดูความหมายในภาคผนวก)
 ซึ่งคำเรียกญาติแต่ละคำต่างกันด้วยมิติแห่งความแตกต่าง 4 ประการเหมือนเชียงใหม่ แต่ไม่ต่างกันในเรื่องฝ่ายพ่อ/แม่

คำเรียกญาติพื้นฐานในภาษาคำเมืองจังหวัดลำพูน มีทั้งสิ้น 18 คำ ได้แก่ p0:3
 mE:3 lung4 pa:4 a:w4 a:1 na:4 p0:3u:j4 mE:3u:j4. p0:3m0:n2
 mE:3m0:n2 a:j3 pi:3 n0:ng4 lu:k3 la:n5 le:n5 และ lo:n1
 (ดูความหมายในภาคผนวก) ซึ่งคำเรียกญาติแต่ละคำต่างกันด้วยมิติแห่งความแตกต่าง 5
 ประการ เช่นเดียวกับจังหวัดเชียงใหม่

สำหรับคำเรียกญาติพื้นฐานในภาษาคำเมืองจังหวัดลำปาง มีทั้งสิ้น 18 คำ ได้แก่
 p0:2 mE:2 lung3 pa:2 a:w4 a:4 p0:2luang5 mE:2luang5
 p0:2m0:n1 mE:2m0:n1 pi:2ba:w1 n0:ng2ba:w1 pi:2sa:w5
 n0:ng2sa:w5 lu:k2 la:n5 len5 และ lon1 (ดูความหมายในภาคผนวก)
 ซึ่งคำเรียกญาติแต่ละคำต่างกันด้วยมิติแห่งความแตกต่าง 4 ประการเช่นเดียวกับจังหวัด
 เชียงราย

เมื่อศึกษาข้อมูลอย่างละเอียดแล้ว อาจกล่าวได้ว่าคำเรียกญาติในภาษาคำเมืองทั้ง 4 ถิ่น เป็นไปใน 2 ลักษณะคือ มีลักษณะที่ร่วมกันและลักษณะที่แตกต่างกัน ดังรายละเอียดข้างล่างนี้

3.4 ลักษณะที่ร่วมกันของคำเรียกญาติในภาษาคำเมือง4ถิ่น

คำเรียกญาติที่ใช้กันในจุดเก็บข้อมูล 4จุดมีลักษณะร่วมกันดังนี้

3.4.1 คำเรียกญาติประเภทเดียวกัน ใช้คำเรียกเหมือนกัน มีคำเรียกญาติบางประเภทที่จำแนกความแตกต่างโดยมิติเดียวกัน และใช้คำเหมือนกันทุกประการ ต่างกันเรื่องวรรณยุกต์เท่านั้น ได้แก่ คำที่ใช้เรียกผู้ให้กำเนิดฝ่ายชายและฝ่ายหญิง พบว่าใช้คำเหมือนกัน คือ "p0:3"(ชม, ลพ)/ "p0:2"(ชร, ลป) และ "mE:3"(ชม,ลพ)/ "mE:2"(ชร, ลป) ญาติที่อยู่ในรุ่นเดียวกับพ่อแม่เรา แต่อายุมากกว่า พบว่าใช้คำศัพท์เดียวกัน ถ้าเป็นเพศชายใช้คำว่า "lung1"(ชม)/ "lung4"(ชร, ลพ)/ "lung3"(ลป) เพศหญิงใช้คำว่า "pa:3"(ชม, ชร, ลพ)/ "pa:2"(ลป) ญาติที่อายุน้อยกว่าตัวเอง ลูกของตัวเอง ใช้คำศัพท์ "lu:k3"(ชม,ลพ)/ "lu:k2"(ชร,ลป) เหมือนกัน ส่วนคำที่ใช้เรียก ลูกของลูกเราทุกคน รวมทั้งลูกของพี่น้องเรา ทั้งชายและหญิง จะใช้คำเดียวกัน คือ "la:n5"(4ถิ่น) นอกจากนี้คำที่ใช้เรียกลูกของลูกของลูก และ ลูกๆของลูกของพี่น้องเรา ทั้งชายและหญิง จะเรียกรวมกันว่า "le:n5"(4ถิ่น)

3.4.2 คำเรียกญาติประเภทเดียวกัน แต่ใช้คำต่างกัน นอกจากประเภทดังกล่าวแล้ว ยังพบว่าทั้ง 4 ถิ่น มีคำเรียกญาติประเภทเดียวกัน แต่ใช้คำต่างกัน เช่น มีการแยกความแตกต่างระหว่างเพศในญาติที่อยู่ในรุ่นถัดจากพ่อแม่เราขึ้นไปเหมือนกัน แต่คำที่ใช้เรียกต่างกันไป ได้แก่ คำที่ตรงกับภาษาไทยกรุงเทพฯว่า ปู่ ตา เชียงใหม่ ลำพูน และ เชียงราย ใช้ "p0:3u:j4"(ชม, ลพ)/ "p0:2u:j2"(ชร) และ ย่า ยาย ทั้ง 3 ถิ่น ใช้คำว่า "mE:3u:j4"(ชม, ลพ)/ "mE:2u:j2"(ชร) แต่มี 1 ถิ่น คือลำปาง ที่ใช้คำต่างออกไป กล่าวคือ ใช้คำว่า "p0:2luang5" และ "mE:2luang5" ตามลำดับ อีกตัวอย่างหนึ่ง ได้แก่ ญาติในรุ่นเดียวกับตัวเอง แต่อายุมากกว่า ที่จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย และลำพูน ใช้คำว่า "a:j3" หมายถึงพี่ชาย และคำว่า "pi:3"(ชม,ลพ)/ "pi:2"(ชร) หมายถึงพี่สาว ส่วนจังหวัดลำปาง ใช้คำว่า "pi:2ba:w1" และ "pi:2sa:w5" หมายถึงพี่ชายและพี่สาวตามลำดับ ส่วนญาติที่อายุน้อยกว่าตัวเอง บรรดา ลูกๆของลูกของลูกของลูกเรา และลูกๆของลูกของลูกของพี่น้องเรา หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ลูกของเหลน พบว่ามีระบบเหมือนกันคือ ไม่แยกความแตกต่างระหว่างฝ่ายพ่อ ฝ่ายแม่ และเพศ ทั้ง 4 ถิ่น แต่ในจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน และลำปาง ใช้คำว่า "lo:n5" และในจังหวัดเชียงใหม่ ใช้คำว่า "li:3"

นอกจากการวิเคราะห์คำเรียกญาติในภาษาคำเมือง 4 จังหวัด จะแสดงให้เห็นถึงลักษณะที่ร่วมกันแล้ว ยังแสดงให้เห็นว่ายังมีลักษณะบางประการที่แตกต่างกันอยู่ ดังจะกล่าวโดยละเอียด ในหัวข้อต่อไป

3.5 ลักษณะที่แตกต่างกันของคำเรียกญาติในภาษาคำเมือง 4 ถิ่น

คำเรียกญาติที่ใช้กันในจุดเก็บข้อมูล 4 จุด มีลักษณะต่างกันดังนี้

3.5.1 ความแตกต่างในเรื่องจำนวนของมิติที่ใช้แยกความแตกต่างของคำเรียกญาติ

มิติที่ใช้แยกความแตกต่างของคำเรียกญาติ แบ่งคำเรียกญาติทั้ง 4 ถิ่น ออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกเป็นกลุ่มที่ใช้มิติแยกความต่างเพียง 4 มิติเท่านั้น ส่วนอีกกลุ่มใช้มิติแยกความต่าง 5 มิติ กลุ่มที่ใช้ 4 มิติ เพื่อแยกความต่าง ได้แก่ ภาษาถิ่นเชียงราย และภาษาถิ่นลำปาง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ความแตกต่างทางรุ่นอายุ (generation) หมายถึงความแตกต่างทางอายุของคนที่อยู่ในรุ่นหนึ่ง กับคนอีกรุ่นหนึ่ง เช่น พ่อ กับ พ่อของพ่อ, แม่ กับ แม่ของแม่ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

p0:2u:j2(ชร) กับ p0:2(ชร)

mE:2luang5(ลป) กับ mE:2(ลป)

2. ความแตกต่างทางสายเลือด (lineality) กล่าวคือ ความแตกต่างระหว่างผู้ที่สืบสายบรรพบุรุษสายเดียวกันตลอด กับที่ไม่ได้สืบมาจากบรรพบุรุษสายเดียวกันตลอด เช่น พ่อ กับ ลุง, แม่ กับ น้า ดังตัวอย่างต่อไปนี้

p0:2(ชร) กับ lung4(ชร)

mE:2(ลป) กับ pa:2(ลป)

3. ความแตกต่างทางอายุ (age) หมายถึงความแตกต่างทางอายุของคนในรุ่นเดียวกัน เช่น พี่ กับ น้อง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

a:j3(ชร) กับ n0:ng2(ชร)

pi:2ba:w1(ลป) กับ n0:ng2ba:w1(ลป)

4. ความแตกต่างทางเพศ (sex) หมายถึงความแตกต่างระหว่างเพศชาย

กับหญิง เช่น พ่อ กับ แม่ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

p0:2(ชร,ลป) กับ mE:2(ชร,ลป)

สำหรับกลุ่มที่ใช้ 5 มิติ ในการแยกความต่าง ได้แก่ ภาษาถิ่นเชียงใหม่ และ ภาษาถิ่นลำพูน โดยมีมิติที่ 5 ที่เพิ่มขึ้นมาคือ ฝ่ายพ่อ/แม่ (parental link) กล่าวคือมีคำเรียกญาติที่แยกความแตกต่างในแง่ที่เป็นญาติสายเลือดเดียวกับทางแม่ และที่เป็นสายเลือดเดียวกับทางพ่อ เช่น a:พ4 กับ na:4 ในจังหวัดเชียงใหม่ และลำพูน เป็นต้น a:พ4 หมายถึงน้องชายของพ่อ และ na:4 หมายถึงน้องชายหรือน้องสาวของแม่

3.5.2 ความแตกต่างของคำเรียกญาติในรายละเอียดด้านต่างๆ

นอกจากจะต่างกันในเรื่องจำนวนของมิติที่ใช้แยกความต่างแล้ว ยังพบว่ามีการเรียกญาติประเภทเดียวกัน แต่แยกความแตกต่างให้ละเอียดลงไปต่างกัน เช่น การแยกความแตกต่างทางเพศ และไม่แยกความแตกต่างทางเพศ ตัวอย่างเช่น ญาติที่อยู่ในรุ่นเดียวกับตัวเอง แต่อายุอ่อนกว่า ที่จังหวัดลำปาง จะแยกความแตกต่างทางเพศ โดยที่เพศชาย จะเรียกว่า "n0:ng2ba:w1" เพศหญิงจะเรียกว่า "n0:ng2sa:w5" ส่วนจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย และลำพูน ญาติประเภทเดียวกันนี้ ใช้คำว่า "n0:ng4"(ชม,ลพ)/ "n0:ng2"(ชร) คำเดียว หมายถึง น้องชายหรือน้องสาว ไม่แยกความแตกต่างทางเพศ ญาติที่อยู่ในรุ่นถัดจากตัวเองขึ้นไป 3 รุ่น และ 4 รุ่น ที่จังหวัดลำพูน และลำปาง จะแยกความแตกต่างทางเพศ โดยที่เพศชาย จะเรียกว่า "p0:3m0:n2"(ลพ)/ "p0:2m0:n1"(ลป) เพศหญิงจะเรียกว่า "mE:3m0:n2"(ลพ)/ "mE:2m0:n1"(ลป) ส่วนจังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย ใช้คำว่า "m0:n2"(ชม)/ "m0:n1"(ชร) คำเดียว เรียกญาติดังกล่าวทั้งหมด ไม่แยกความแตกต่างทางเพศ

นอกจากการแยกความแตกต่างทางเพศแล้ว ยังพบว่า มีการแยกความแตกต่างทางฝ่ายพ่อและฝ่ายแม่อีกด้วย เช่น ญาติในรุ่นเดียวกับพ่อแม่เรา แต่อายุน้อยกว่า ที่จังหวัดเชียงใหม่ และลำพูน จะแยกความแตกต่างทางฝ่ายพ่อ และฝ่ายแม่ โดยที่ญาติทางฝ่ายพ่อ ใช้คำว่า "a:พ4"(ชม,ลพ) และ "a:4"(ชม)/ "a:1"(ลพ) ส่วนญาติทางฝ่ายแม่ ใช้คำว่า "na:4"(ชม,ลพ) โดยคำว่า "a:พ4"(ชม,ลพ) และ "a:4"(ชม)/ "a:1"(ลพ) จะแยกความแตกต่างทางเพศ อีกด้วยคือเพศชาย และเพศหญิง ตามลำดับ สำหรับจังหวัดเชียงราย ใช้คำว่า "na:2" เพียงคำเดียว หมายถึง น้องชายหรือน้องสาวของทั้ง

พ่อและแม่ ส่วนจังหวัดลำปาง ใช้คำว่า "a:w4" หมายถึง น้องชายของพ่อหรือแม่ คำว่า "a:4" หมายถึง น้องสาวของพ่อหรือแม่ ซึ่งทั้งจังหวัดเชียงราย และลำปาง ไม่มีการแยกความแตกต่างทางฝ่ายพ่อและฝ่ายแม่

จะเห็นได้ว่าคำเรียกญาติที่แสดงความแตกต่างของการเป็นญาติทางฝ่ายพ่อ และฝ่ายแม่นั้น คำเรียกญาติทางฝ่ายพ่อจะมีจำนวนมากกว่า เพราะมีการแบ่งละเอียดกว่าญาติทางฝ่ายแม่ กล่าวคือมีคำเรียกเฉพาะสำหรับเพศชาย และเพศหญิง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ คำเรียกญาติทางฝ่ายพ่อดังกล่าวแสดงความแตกต่างทางเพศด้วย

นอกจากนี้พบว่า มีการนำคำว่า " a:w4" และ "a:4" ซึ่งโดยส่วนใหญ่มักแสดงถึงความเป็นญาติทางฝ่ายพ่อ มาใช้กับญาติทางฝ่ายแม่ด้วย คือที่ จังหวัดลำปาง อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยก็พบว่า คำว่า "na:2" ซึ่งปกติมักแสดงถึงความเป็นญาติทางฝ่ายแม่ก็ถูกนำมาใช้กับญาติทางฝ่ายพ่อด้วยเช่นกัน คือที่จังหวัดเชียงราย

3.6 สรุปลักษณะคำเรียกญาติภาษาคำเมือง

จากการวิเคราะห์คำเรียกญาติที่ผู้วิจัยนำเสนอมาแล้วนั้น พอจะสรุปได้ว่าคำเรียกญาติในภาษาคำเมือง 4 จังหวัดนั้น มีการใช้คำศัพท์คำเดียวกัน เรียกผู้ให้กำเนิดเราเพศชาย คือ คำว่า " p0:3"(ชม, ลพ) / "p0:2"(ชร, ลป) ส่วนเพศหญิงคือ คำว่า "mE:3"(ชม, ลพ) / "mE:2"(ชร, ลป)

พี่น้องของพ่อและแม่จะใช้คำเรียกญาติเป็นไปใน 2 ลักษณะ กล่าวคือ คำเรียกญาติแสดงให้เห็นว่าใครเป็นญาติทางฝ่ายพ่อ และใครเป็นญาติทางฝ่ายแม่ อีกลักษณะหนึ่งไม่แสดงความแตกต่างด้านเหล่านี้ กลุ่มที่แสดงความแตกต่างทางฝ่ายพ่อและฝ่ายแม่คือน้องของพ่อและแม่ โดยที่น้องของพ่อ คือคำว่า "a:w4"(ชม, ลพ) / "a:4"(ชม) / "a:1"(ลพ) ซึ่งแสดงความแตกต่างทางเพศด้วย ส่วนน้องของแม่ คือคำว่า "na:4"(ชม, ลพ) สำหรับกลุ่มที่ไม่แสดงความแตกต่างทางฝ่ายพ่อและฝ่ายแม่ คือ พี่ของพ่อและแม่ แต่จะแสดงความแตกต่างด้วยเพศ กล่าวคือ พี่ชายของพ่อและแม่ คือ "lung1"(ชม) / "lung4"(ชร, ลพ) / "lung3"(ลป) พี่สาวของพ่อและแม่ คือ "pa:3"(ชม, ชร, ลพ) / "pa:2"(ลป) ข้อที่น่าสังเกตคือ คำว่า na:2(ชร) ซึ่งปกติมักแสดงถึงการเป็นญาติทางฝ่ายแม่ พบว่าที่จังหวัดเชียงราย น้องชายและน้องสาวของพ่อและแม่ เรียกรวมกันว่า "na:2" แสดงให้เห็นถึงการนำคำเรียกญาติทางฝ่ายแม่มาใช้กับญาติทางฝ่ายพ่อ ส่วนคำว่า "a:w4" และ "a:4"

ซึ่งโดยส่วนใหญ่มักแสดงถึงความเป็นญาติทางฝ่ายพ่อ พบว่า ที่จังหวัดลำปาง น้องชายของพ่อ และแม่ คือ "a:w4" น้องสาวของพ่อและแม่ คือ "a:4" แสดงให้เห็นถึงการนำคำเรียกญาติทางฝ่ายพ่อมาใช้กับญาติทางฝ่ายแม่

คำที่ใช้เรียกพ่อของพ่อ พ่อของแม่ หรือ พี่น้องเพศชายของพ่อของพ่อ และ ของพ่อของแม่ คือ "p0:3u:j4"(ชม, ลพ)/ "p0:2u:j2"(ชร) และ "p0:2luang5"(ลป) และคำที่ใช้เรียกแม่ของพ่อ แม่ของแม่ หรือ พี่น้องเพศหญิงของแม่ของพ่อ และของแม่ของแม่ คือ "mE:3u:j4"(ชม, ลพ)/ "mE:2u:j2"(ชร) และ "mE:2luang5"(ลป) ซึ่งแสดงความแตกต่างทางเพศ

ส่วนญาติในรุ่นอายุถัดขึ้นไปจาก "p0:3u:j4"(ชม, ลพ)/ "p0:2u:j2"(ชร) และ "p0:2luang5"(ลป) "mE:3u:j4"(ชม, ลพ)/ "mE:2u:j2"(ลป) และ "mE:2luang5"(ลป) รวมทั้งพี่น้องของญาติดังกล่าวนี้ มีการแยกความแตกต่างทางเพศด้วยเช่นเดียวกัน คือที่จังหวัดลำพูน และลำปาง คำว่า "p0:3m0:n2"(ลพ)/ "p0:2m0:n1"(ลป) สำหรับเพศชาย คำว่า "mE:3m0:n2"(ลพ)/ "mE:2m0:n1"(ลป) สำหรับเพศหญิง แต่ที่จังหวัดเชียงใหม่ และ เชียงราย ไม่แสดงความแตกต่างทางเพศ โดยใช้คำว่า "m0:n2"(ชม)/ "m0:n1"(ชร) คำเดียว

ในรุ่นอายุเดียวกัน พี่น้องทั้งชายและหญิง จะแสดงความแตกต่างกันด้วยอายุ สำหรับพี่ยังแสดงให้เห็นความแตกต่างทางเพศอีกด้วย พี่ชายใช้คำว่า "a:j3"(ชม, ชร, ลพ) และ "pi:2ba:w1"(ลป) พี่สาวใช้คำว่า "pi:3"(ชม, ลพ)/ "pi:2"(ชร) และ "pi:2sa:w5"(ลป) ในการเรียกน้อง จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย และ ลำพูน ใช้คำว่า "n0:ng4"(ชม, ลพ)/ "n0:ng2"(ชร) โดยไม่แสดงความแตกต่างทางเพศ แต่จังหวัดลำปาง ใช้คำว่า "n0:ng2ba:w1" กับน้องผู้ชาย และคำว่า "n0:ng2sa:w5" กับน้องผู้หญิง สำหรับลูกของพี่น้องของพ่อและแม่เรา จะถือเสมือนเป็นพี่น้องชายหญิงของเรา จึงใช้คำว่า "a:j3"(ชม, ชร, ลพ)/ "pi:2ba:w1"(ลป) "pi:3"(ชม, ลพ)/ "pi:2"(ชร)/ "pi:2sa:w5"(ลป) "n0:ng4"(ชม, ลพ)/ "n0:ng2"(ชร)/ "n0:ng2ba:w1"(ลป) เช่นเดียวกัน

ญาติในรุ่นอายุถัดจากเราลงมา ลูกชายหญิงของเรา จะเรียกรวมกันว่า "lu:k3"(ชม, ลพ)/ "lu:k2"(ชร, ลป) ส่วนคำว่า "la:n5"(4ถัน) จะหมายถึงญาติที่อยู่ถัดจากเราลงไป ทั้งสายตรง และ สายข้าง ซึ่งเป็นลูกของลูกเราทุกคนรวมทั้งลูกของพี่น้องเรา ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายพ่อหรือฝ่ายแม่ เพศชายหรือเพศหญิง ก็ใช้คำว่า "la:n5"(4ถัน) เหมือนกัน

อีกคำหนึ่งคือคำว่า "le:n5" (4 ถิ่น) หมายถึงลูกของลูกของลูกเราและลูกของลูกพี่น้องของเรา กล่าวอีกนัยหนึ่งคือลูกของ "la:n5" (4 ถิ่น) นั่นเอง และบรรดาลูกๆ ของ "le:n5" (4 ถิ่น) ก็คือ "lo:n5" (ชร, ลพ, ลป) และ "li:5" (ชม)

จะเห็นได้ว่าคำที่ใช้เรียกเครือญาติที่อยู่ในรุ่นอายุถัดจากเราลงมานี้ จะไม่แสดงความแตกต่างทางเพศ ฝ่ายพ่อ/แม่ อายุว่าใครแก่กว่าหรืออ่อนกว่า รวมทั้งสายเลือด อาจกล่าวโดยสรุปในตอนท้ายนี้ได้ว่า คำเรียกญาติในภาษาคำเมืองทั้ง 4 ถิ่นนี้มีทั้งลักษณะที่ร่วมกัน และลักษณะที่ต่างกััน

ในบทต่อไป ผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์การนำคำเรียกญาติไปใช้ในแวดวงอื่นๆ กล่าวคือนำไปใช้เป็นสรรพนามและคำเรียกขานในหมู่คนที่เป็ญาติ และไม่ใชญาติ และการใช้เป็นอุปลักษณ์ โดยผู้วิจัยจะใช้วิธีการพรรณนา